

La UE a les Amèriques: ignorància,

Una sèrie d'experiències recents (participació en programes de televisió, defensa de tesis doctorals, revisió d'opinions diverses, observació de decisions polítiques i econòmiques) m'han resultat veritablement alligadores per conformar un diagnòstic aproximat (i espero que provisional en els aspectes negatius) sobre la percepció, el coneixement i el potencial del model d'integració europeu a Amèrica, tant en el sud com en el nord. El balanç és, a grans trets, preocupant en tot allò que pertoca a l'assimilació de l'objectiu fonamental de la Unió Europea.

Diagnòstic preocupant. Aquest detall resulta doblement digne de meditació, ja que la incorrecta percepció no afligeix solament la massa desinformada, sinó que també afecta perillosament l'elit mediàtica i política. El desdeny generalitzat presenta uns tènues signes esperançadors representats per l'interès genuí d'un sector minoritari dels mitjans de comunicació i del món acadèmic que revelen una sincera esperança que el model del sistema d'integració europeu sigui adoptat, adaptat o almenys observat amb rigor. No obstant això, aquests esforçats sectors no tenen la tasca fàcil.

A part de la ignorància generalitzada (reflex també de l'existent en el continent europeu, fora dels cercles selectius i els sectors que es beneficien directament de les ajudes comunitàries), més preocupant resulta el que cal qualificar de mala fe (en sectors relativament il·lustrats) i d'insostenible falta de rigor bàsic en no pocs nivells acadèmics.

A Amèrica (especialment en sectors de lideratge nord-americans, però present també a Llatinoamèrica), destaca un evident interès a presentar la integració europea en diverses modalitats tàctiques, que respondrien a una estratègia global simple i contundent: la UE es veu com un adversari que cal batre. Les variants inclouen sempre la presentació del procés de la UE com un fracàs adduint que els problemes econòmics i socials faran l'experiment insostenible. L'estat benefactor (ocultant que és solament una cara del sistema) es presenta com a obsolet. En el terreny polític, es prefereix veure el projecte de la creació d'una política de seguretat exterior i de defensa comuna com a llançament d'atac d'una estratègia d'enfrontament amb els Estats Units. L'adopció de l'euro s'interpreta no com una racionalització del procés econòmic i social, sinó com a competència deslleial a l'hegemonia del dòlar. Encara més: s'ha arribat a predir que seria la causa de la resurrecció de l'endè-

“A les dues Amèriques, i molt especialment a Amèrica Llatina, hi ha tres opcions pel que fa al model de la Unió Europea: adoptar-lo (un exercici més que problemàtic, si hi participa Estats Units), adaptar-lo (una mica més raonable i factible) o simplement estudiar-lo. L'error fatal seria desentendre-se'n”

mica naturalesa bèl·lica del continent europeu.

En un terreny més acadèmic, es continua observant una més que alarmant i depriment resistència a la simple consideració que la UE sigui una espècie única d'una entitat regional, diferent de l'estat-nació westfalià tradicional, distinta al seu torn de les conformacions federals i confederals (que segueixen a la seva manera els paràmetres de l'estat modern), i de les altres organitzacions intergovernamentals. La possibilitat que un mateix país (conformat com a estat a l'ús tradicional) sigui al mateix temps cosobirà d'un ens supranacional és un exercici d'experimentació analítica pel que sembla massa fora de l'abast de les ments que opten per tancar-se davant alternatives fora del comú. No s'accepta el que no s'entén.

Obsessionats per l'omnipresent febre del lliure comerç que aparentment ha de resoldre tots els problemes del món,

especialment en el continent americà, observadors esporàdics i especialistes malintencionats esbiaixen l'origen polític de la UE. Aquesta manca ve agreujada per l'inexorable pas del temps, que ens allunya més de la seva fundació. Avorreix haver de recordar, com va recalcar constantment Walter Hallstein, el primer president de la Comissió Europea després del Tractat de Roma, i es diu a la Declaració Shuman, que la UE no es va fundar “per fer el capitalisme més eficient”, sinó “per convertir la guerra en alguna cosa inconcebible, materialment impossible”. Aquesta “Declaració d'interdependència”, inspirada per Jean Monnet, no solament va engegar la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA), sinó que va obrir la finestra a una cosa insòlita: compartir la sobirania, sense cedir-la, però deixant, voluntàriament i sota el control de la llei, que ens independents l'administrin.

Tot just s'anuncia l'engegada d'un nou esquema d'integració o cooperació a les Amèriques, s'afegeix alegrement que no vindrà acompanyat de més burocràcia. Monnet considerava que “res és possible sense la labor dels homes, però res és durador sense les institucions”, perquè són “pilars de la civilització”. S'oblida, d'altra banda, que les institucions sense poders i competències són merament burocràcies.

Complexitat i naturalesa. Per aquest motiu, la solidesa dels ens amb poder decisorí té un cost que es tradueix en la complexitat institucional de la UE, un obstacle massa important per a ments simplificadores. La terminologia de l'entra-

desdeny i desesperança

mat institucional de la UE, amb funcions sorprenents, no ajuda molt.

Hi ha una Comissió que és presentada com un "govern", però no respon davant un Parlament a l'ús tradicional, ni està subjecta a eleccions. El Parlament no legisla directament, sinó que aquesta funció es troba a mans fonamentalment d'un Consell (anomenat abans "de Ministres" i després "de la Unió Europea" i, amb la nova Constitució, novament "de Ministres") compost pels diferents ministres dels governs nacionals dels estats membres. Però per damunt hi ha un Consell Europeu, compost pels caps de govern. No hem de confondre aquests "consells" amb el Consell d'Europa, una altra organització internacional, ara de 46 socis.

A més, el Consell de Ministres pot decidir (fer "lleis", que no es diuen així, sinó que reben mitja dotzena de noms) per unanimitat (solament en uns pocs terrenys sensibles de política exterior i de seguretat, i d'ordre interior, fora de la sobirania compartida) o per mitjà d'un complicat sistema de majoria qualificada. Aquesta invenció requereix l'ús d'una calculadora, ha canviat dues vegades en una dècada i es convertirà en una doble majoria –aparentment menys complicada– si s'aprova la Constitució, que no és en si tal constitució sinó un "tractat". En qualsevol cas, complicat o senzill, és un sistema per acomodar l'espínós assumpte de fer xantatge a les decisions d'una organització internacional, sota l'espasa de Dàmocles del veto. És una opció disponible a les Amèriques per conservar la sacrosanta sobirania i sotmetre's a aliances.

A sobre, no hi ha ni tan sols consens sobre com etiquetar la naturalesa d'aquesta criatura que ha canviat de carnet tantes vegades: Comunitat del Carbó i de l'Acer, Comunitat Europea, Comunitats Europees, Comunitat Econòmica Europea, Mercat Comú o Unió Europea. No resulta estrany que se la consideri com un OPNI (Objecte Polític no Identificat), segons la feliç definició de Jacques Delors. Alguns teòrics l'anomenen "federalisme intergovernamental". En conclusió, és massa complicat per a ments simplistes. Ja ho va dir una vegada Madeleine Albright: per entendre la UE, un ha de ser francès o molt intel·ligent, o tenir ambdues qualitats alhora.

Opcions i esperança. Però la complexitat no excusa la ignorància o la mala fe. D'una banda, el president Bush no ha esmentat una sola vegada la UE en els seus discursos. D'altra, Amèrica es resisteix a la supranacionalitat i a la subjecció a decisions d'institucions per sobre de l'estat nacional. Però es ven la ciutat de Miami com a futura seu de l'ALCA, que pocs consideren com "la Brussel·les de les Amèriques".

El president nord-americà, George W. Bush –en la foto amb el canceller alemany, Gerhard Schröder–, no s'ha referit mai a la UE en cap dels seus discursos.

Quan s'anuncia la fundació (benvinguda sigui, ja era hora) de la Comunitat Sud-americana de Nacions (mentre encara s'entrebanca el progrés de Mercosur, que no ha superat ni el primer esglau d'una unió duanera), es prediu que en pocs anys es disposarà d'un passaport i una moneda comunes. Mentrestant, altres veus destaquen l'esgotament del procés europeu, però insisteixen en l'ingrés de Turquia, i per descomptat de Romania i Bulgària. Ja ho va dir una vegada el malaguanyat ministre d'Afers Estrangers espanyol Fernández Ordóñez: fora de la Unió Europea fa molt de fred. Abans ja es va encunyar aquesta dita castellana: "Ladran, luego cabalgamos."

A les dues Amèriques, i molt especialment a Amèrica Llatina, hi ha tres opcions pel que fa al model de la Unió Europea: adoptar-lo (un exercici més que problemàtic, si hi participa Estats Units), adaptar-lo (una mica més raonable i factible) o simplement estudiar-lo. L'error fatal seria desentendre-se'n.

L'aspirina, o funciona per a tots, o per a ningú. Ja ho van aprendre a temps els funcionaris nord-americans acreditats a Brussel·les: si la UE falla, sempre podrem dir que va ser una bretolada més dels europeus; si té èxit, sabrem de què va. El tema és saber de què va. Sospito que aquest aspecte falla, de moment. Per això, cal fer els esforços necessaris per reduir el dèficit de coneixement i comprensió.

Joaquim Roy és titular de la càtedra Jean Monnet i director del Centre de la Unió Europea de la Universitat de Miami
jroy@miami.edu